

Література:

1. Зміни для комунальних трк, новації співрегулювання та фінансування закону «Про медіа»: що варто врахувати. URL: <https://www.ppl.org.ua/zmini-dlya-komunalnix-trk-novaci%d1%97-spivregulyuvannya-ta-finansuvannya-zakonu-pro-media-shho-varto-vrahuvati.html> (дата звернення: 17.02.2023).
2. Законопроект «Про медіа»: необхідність, якість, вірогідність. URL: <https://www.ppl.org.ua/zakonoprojekt-pro-media-neobxidnist-yakist-virogidnist.html> (дата звернення: 17.02.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-18>

ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ: ПРАВО НА ЖИТТЯ

Радзівілюк В. В.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри економічного права та економічного судочинства
навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Інститут підприємства є центральною, основною частиною системи господарського (комерційного, торгового, економічного) права як в Україні, так і в зарубіжних країнах

Підприємство як явище правового порядку стало відомо усьому світу завдяки прийняттю у 1807 році Французького Комерційного Кодексу, котрим уперше був введений зазначений інститут. Саме це поклало початок бурхливого розвитку епохи підприємств у всьому світі.

Введене Французьким Комерційним Кодексом 1807 року правова регламентація підприємства склала фундамент на якому в подальшому відбулось формування підприємства як соціально-економічного і правового інституту.

Вироблений французькими законодавцями на початку ХІХ інститут підприємства перейшов до законодавства країн – представників всіх правових сімей світу, зазнаючи лише збагачення та вдосконалення.

Крім того слід мати на увазі ту обставину, що після виходу Французького Комерційного Кодексу 1807 р. (починаючи з 19 сторіччя до цього часу) безліч законодавчих приписів у законодавстві усіх країн світу адресується не тільки фізичним особам – комерсантам, не лише

юридичним особам, а саме підприємствам. Й в ті часи і в цей час у нормативних актах, положення яких унормовували та унормовують не тільки економічні (комерційні, господарські відносини) але й відносини фінансові, трудові, податкові, адміністративні, земельні та багато інших використовувалася та використовується термін «підприємство». Термін «підприємство» скрізь став застосовуватися й у текстах міжнародних угод, конвенцій та інших міжнародно-правових актах, а також нормативних актах Європейського співтовариства.

У теперішній час підприємство як таке, як організаційна форма господарювання та підприємства різних форм власності та різних організаційно правових форм та видів є найбільш розповсюдженим видом господарських організацій низової ланки економіки.

Поняття «підприємство» є узагальнюючим, або збірним. Воно, по-перше, визначає підприємства як суб'єкти господарського права стосовно всіх форм і видів власності в Україні (організаційні форми і види підприємств). По-друге, це поняття є загальногалузевим, тобто взагалі визначає промислові (фабрики, заводи, шахти), будівельні, транспортні, сільськогосподарські, торговельні та інші підприємства [1, с. 147].

Особливу увагу слід звернути на функціонуванні в економічному просторі нашої країни підприємств державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави. Діяльність яких для обороноздатності нашої країни вкрай важлива не лише у період воєнного стану... До них зокрема відносяться: Державне спеціалізоване підприємство «Чорнобильська АЕС», ПАТ «Укргідроенерго», Державне спеціалізоване підприємство «Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами», Державне підприємство «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», Державне підприємство «Енергоринок», Державне підприємство «Придніпровська залізниця», Державне підприємство «Вінницятрансприлад», Державне підприємство обслуговування повітряного руху України, Державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Бориспіль», Державне авіаційне підприємство «Україна», Державне підприємство «Одеський морський торговельний порт», Державне підприємство «Дарницький вагоноремонтний завод» та багато інших [2].

Нажаль, у цей час у вітчизняному законодавстві вже повністю відсутні норми, що визначали правове становище містоутворюючих підприємств, особливо небезпечних підприємств (підприємства вугільної, гірничодобувної, атомної, хімічної, хіміко-металургійної,

нафтопереробної та інших галузей), , підприємств, що мали суспільну або іншу цінність для територіальної громади та інших [3].

Не дивлячись значення підприємств для економіки кожної конкретної країни на визнання їх на законодавчому рівні у національних правових системах зарубіжних країн, на міжнародному рівні, на рівні міждержавних угруповань, вітчизняний законодавець вирішив вивести з ринку підприємства та остаточно позбавиться їх як суб'єктів права. Причому, все це може відбутися під час війни, що триває на території нашої країни

12 січня 2023 року Верховна Рада України прийняла у першому читанні проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» № 6013 [4].

У пояснювальній записці до зазначеного законопроекту його креаторами визначаються цілі й завдання прийняття законопроекту, що «спрямовані на удосконалення корпоративного управління в юридичних особах, заснованих на державній і комунальній власності, на підвищення інвестиційної привабливості країни, запровадження ефективних механізмів контролю за використанням об'єктів державної та комунальної власності, а також на усунення суперечностей між Цивільним кодексом України та актами спеціального законодавства» [5].

Проте, поза завісою цих гучних «цілей» та «завдань» залишається головне – позбавлення українських підприємств права на існування, примусова реорганізація підприємств, які функціонують у межах усіх, передбачених чиним законодавством форм власності в Україні в господарськи товариства, що неминуче приведе у решті решт до «розпилення» державної та комунальної власності.

Як слушно зазначає з цього приводу О. Беяневич прийняття такого закону створить «нормативну основу для рейдерського захоплення підприємств з використанням інструментів корпоративного управління (через формування керованих наглядових рад, призначення одноосібного чи колективного виконавчого органу, до прикладу, як в НАК «Нафтогаз України»)» [6].

У ході воєнних дій агресора на території нашої країни фізично знищено значну частину економічного потенціалу України до складу якого входили й національні підприємства. Тому відкритим та кричущим залишається питання чи варто ще знищувати підприємства на законодавчому рівні та створювати «величезну прогалину у функціонуванні державного та комунального секторів економіки» [6].

Війна триває...

Література:

1. Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України. К. : Юрінком Інтер, 2019. 816 с.
2. Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави : Постанова Кабінету міністрів України від 4 березня 2015 р. № 83 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2015-%D0%BF>
3. Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» : Закон України від 22. 12. 2011 р., № 4212-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4212-17>
4. Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період : проект Закону України № 6013. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72707
5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72707
6. Беяневич Олена. Кому вигідна так звана «реформа» системи юридичних осіб? Які ризики створює вимога провести реорганізації підприємств під час війни? (2023) 07.02 Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/7/696800/>
7. Подцерковний Олег Законопроект № 6013: спроба скасувати ГК чи щось більше? (2022) 10.11 Закон і бізнес URL: https://zib.com.ua/ua/153714-zakonoprojekt_6013_sproba_skasuvati_gk_chi_schos_bilshe_-_dum.html